

İHLAMUR

Beşiktaş'ta, batıda Teşvikiye-Nişantaşı sirtları, doğuda Balmumcu-Yıldız sirtları, kuzeyde Gayrettepe-Mecidiyeköy yamaçları arasında kalan vadide eskiden yer alan mesire. İhlamuraltı Mesiresi de denirdi.

Günümüzde, İhlamur Kasrı(→) ve içinde bulunduğu bahçe hariç dört bir yanı blok apartmanlar ve sitelerle dolmuş olan bu vadinin, kasrın kuzeyinde kalan kesimine, burada bulunan çiçek bahçeleri yüzünden eskiden Fulya Deresi denirdi. Bugün derelerden, çeşmelerden, yeşilliklerden ve çiçek bahçelerinden eser kalmaması bu alanda, beton bloklardan oluşan siteler bulunmakta; yerleşme ise, eski adıyla "Fulya" diye anılmaktadır. İhlamur Kasrı çevresindeki eski İhlamur Mesiresi, günümüzde güneyde Beşiktaş'ın Muradiye Mahallesi, kuzeydoğuda Dikilitaş, doğuda Abbasaga, batıda Teşvikiye, Nişantaşı, Topağacı semtleriye çevrili bir konut bölgesi ve bütün bu semtlere uzanan yolların kavşak noktası konumundadır.

Çelik Gülersoy, bundan 50 yıl öncesine kadar İhlamur Mesiresi'nin, aralarında yaşlı ihlamurların da bulunduğu çeşit çeşit ağaçların altına halı gibi serilmiş kır çiçekleri, billur gibi akan sular ve serin çeşmeler, anıtsal değerinde kitabeli nişan taşları ve iki beyaz boyalı güzel kasırla âdeta bir masal dünyasını andırdığını yazar. Burada ki bostanları, bostanların Arnavut ve Boşnak bahçıvanlarını, buralardan taze sebze almaya ve ailecek dinlenip eğlenmeye gelen İstanbul halkını, Fulya Deresi'nin çiçek kokularını, türlü türlü meyve ağaçlarını anlatır.

İhlamur Mesiresi'ne ait bilgilere, arşiv belgelerinde ilk kez 18. yy'ın başlarında rastlanıyor. Cavid Baysun'un araştırmalarına göre, çevre III. Ahmed döneminde (1703-1730) Tersane Emini Hacı Hüseyin Ağa'nın mülküne dahildi ve onun adıyla "Hacı Hüseyin Bağı" diye anılırdı. Mal varlığını giderek artıran ve bugünkü Beşiktaş İlçesi sınırları dahilinde pek çok tarla, bağ ve bir de büyük çiftliğe sahip olan Hüseyin Ağa, bu mal varlığının şâibeli olması yüzünden gözden düşüp idam edilince malları müsadere edilmiş ve Hacı Hüseyin Bağları da miri mülk statüsüne sokularak önce padişahların, daha sonra da halkın

rağbet ettiği bir mesire olmuştur. I. Abdülhamid dönemi (1774-1789) sadrazamlarından Seyid Mehmed Paşa'nın burada bir namazgâh yaptırmış olması, o dönemlerde yamaçlar arasında kalmış inişli yokuşlu bu bölgenin büsbütün kendi haline bırakılmadığını, yer yer imar gördüğünü anlatıyor.

19. yy'ın ortalarına kadar çevre eski adıyla anılmıştır. Abdülmecid döneminde (1839-1861) bu bahçede mütevazı bir bağ evi bulunduğu biliniyor. 1846'da İstanbul'a gelen ünlü Fransız şair Lamartine'i, padişah bu bağ evinde kabul etmiştir. Lamartine, *Nouveau Voyage en Orient* adlı kitabında "üç köy yolunun kavşağında yer alan ağaçlıklı bir düzlüğün sonundaki, yaşlı ihlamurlar ve meyve ağaçları arasında, dört köşeli, düz damlı, önünde fıskiyeli küçük bir havuz bulunan" bir bağ evini tasvir eder. 1849-1855 arasında eski bağ evini yıktıran Abdülmecid, Nigoğos Balyan'a sonraları İhlamur Kasrı diye tanınan, o zaman "Nüzhetiye" diye adlandırdığı iki kasır yaptırmıştı. Abdülmecid'in buraya sükknet aramaya geldiği ve kendisinden önceki III. Selim (hd 1789-1807) ve II. Mahmud (hd 1808-1839) gibi, bölgede okatlimleri yaptığı ve avlandığı anlaşılıyor. Özellikle İhlamur'un Yıldız yamaçlarına dikilmiş çeşitli padişahlara ait nişan taşları, bu tarihi belgelemektedir.

Abdülmecid dönemi, o sıralarda Nüzhetiye adını almış olan mesirenin en parlak dönemi sayılabilir. Çevrenin canlanması ve düzenlenmesi bu yıllara rastladığı gibi, padişah ve saray mensupları dışında halkın mesireye ilgi göstermesi de bu dönemin ürünüdür. Özellikle sıcak yaz günlerinde, İstanbul halkının buradaki bostanlardan, bağ ve bahçelerden meyve sebze aldığı, ulu ağaçların, ihlamurların altında, çayrılarda eğlenip dinlendikleri bilinir. Abdülmecid'in 1861'deki ölümünden sonra, Abdülaziz (hd 1861-1876) ve II. Abdülhamid (1876-1909) Çırağan ve Yıldız saraylarını kolay kolay terk etmemişler ve çevre halkının ilgi gösterdiği İhlamur Mesiresi'nin saray açısından önemi azalmıştır.

II. Abdülhamid döneminde Yıldız Sarayı'nın dört bir yanında alınan güvenlik önlemlerinin parçası olarak İhlamur yolunun başına Jandarma Mektebi Sokağı'nın köşesine, kuleli, mazgallı, iki katlı ve halk arasında Süslü Karakol diye anılan bir karakol binası yaptırılmıştır. Daha sonra uzun süreler harap durumda kalan bina 1980'lerde restore edilerek lokanta haline getirildi. Yine II. Abdülhamid döneminde, İhlamur Kasrı'nın yakınına Nüzhetiye Karakolu kuruldu. II. Abdülhamid 1909'da tahttan indirildiğinde yerine geçen V. Mehmed (Reşad), şehzadeliği sırasında da sevdiği İhlamur Kasrı ve Mesiresi'ni tahta çıktuktan sonra da unutmadı. Buraya sık sık geldiği, bahçesinde gezindiği, I. Dünya Savaşı sırasında da yeni kurulan alaylara sancak verilmesi törenini burada yaptığı bilinir.

I. Dünya Savaşı sırasında ve Cumhuriyet kurulduktan sonra, 1950'lere kadar kendi haline bırakılan, zaman zaman geçici amaçlarla kullanılan İhlamur Mesiresi

köşkerleri ve bahçeleri TBMM Başkanlığı tarafından 1951'de İstanbul Belediyesi'ne verilmiş, daha sonra geri alınmış, 1980'lerin başlarında restore edilerek ziyarete açılmıştır.

İhlamur Mesiresi'nin Cumhuriyet'ten sonra hazineye geçen geniş alanı, Çelik Gülersoy'un naklettiğine göre bir tapu o yunu veya garip bir yanlışlık sonucu, anneleri Neyir Hanım'ın devletten bir alacağına mahsuben Abdülhak Şinasi Hisar ve kardeşi Selim Nüzhet Gerçek'e geçmiş, onlar da araziyi Vitali Levi'ye satmışlardır. Daha sonra bu şahıs parsellenemeyen bu araziyi hisse hesabıyla çeşitli hissedarlara satmış; bu arada İhlamur Mesiresi içindeki tarihi nişan taşları, havuzun mermerleri vb sökülmüş, tahrip ve yok olmuştur.

1950 sonrasında hızlı yapılaşma ve arazi yağması sürecinde, İhlamur Mesiresi çevresi önce yavaş yavaş, 1970'lerden sonra pek hızlı bir şekilde değişmiş; vadinin iki yanından, Nişantaşı ve karşısında ki Yıldız Tepesi yamaçlarından aşağılara doğru inen apartmanlara Beşiktaş'tan Muradiye'ye doğru ilerleyen apartmanlar, siteler katılmış; İhlamur Kasrı ve Bahçesi'nin çevresi betonlar arasında kalmış; eski köşkerler yok olmuş; Fulya Deresi'ni burada yapılan stadyum yutmuş; Yıldız yönündeki yamaçta kurulan bayram yeri kaldırılmış; birbiriyle keşişen yollar eski bostanların yerini almış ve nihayet kentin, Büyükdere Caddesi, Boğaziçi Köprüsü ve çevre yollarını Beşiktaş'a bağlayan ana ulaşım arterinin yan yollarından birinin eski İhlamur Mesiresi'nin ortasından geçirilmesinden sonra da, İhlamur Mesiresi'nden geriye yalnızca İhlamur Kasrı ve Bahçesi kalmıştır.

Bibl. Çelik Gülersoy, *İhlamur Mesiresi*, İst., 1983; M. Cavid Baysun, "Hacı Hüseyin Bağı", *Tarih Dergisi*, C. IV (1953), (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayını); Eldem, *Türk Bahçeleri*.

İSTANBUL

İHLAMUR KASRI

Beşiktaş ve Nişantaşı arasındaki vadide yer alan İhlamur Mesiresi'ndeki kasır.

Bu vadide daha önceleri Hacı Hüseyin Bağı olarak anılan mesirenin bilinmeyen bir tarihte miriye geçmesinden sonra padişah için bir bağ evi yapılmış ve Hacı Hüseyin Bağı Köşkü diye anılagelen bu yapı özellikle I. Abdülhamid (hd 1774-1789), III. Selim (hd 1789-1807) ve II. Mahmud (hd 1808-1839) tarafından kullanılmıştı. I. Abdülhamid dönemi sadrazamlarından Seyyid Mehmed Paşa burada bir namazgâh yaptırmış; III. Selim ve II. Mahmud zamanında da buraya nişan taşları dikilmişti. Zamanla İhlamur Mesiresi olarak da tanınmaya başlayan bu bahçede 1846'da Abdülmecid (hd 1839-1861) Fransız şair Alphonse de Lamartine'i(→) kabul etmişti. Lamartine, sıradan bir sebze ve yemiş bahçesi olarak algıladığı bahçe içinde gördüğü köşkün sadeliği karşısında şaşkınlığını gizleyememiştir. Osmanlı padişahının köşkünün dört köşe bir mekân olduğunu, içinde hiçbir eşyanın bulunmadığı salonunun or-

- Ihlamur Kasrı

ÖZDAMAR,

A. Banu "Ihlamur Kasrı ve Çevresinin Tarihi Perspektivi ve Günümüz Koşullarına Göre Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Danışman : Prof. Dr. G. Akdoğan), Yıldız Üniversitesi, Peyzaj Planlama, 1987.

22 MARTIS 1993